

فلوتیلای صمود - آیا اسرائیل با ناتو درگیر خواهد شد؟

فلوتیلای جهانی صمود - کاروانی بین‌المللی بی‌سابقه با هدف شکستن محاصره 17 ساله غزه توسط اسرائیل - اکنون کمتر از 400 مایل دریایی تا مقصد خود فاصله دارد. این کاروان زیر پرچم‌های چندین کشور حرکت می‌کند و مسافرانی از بیش از چهل کشور را حمل می‌کند: فلسطینی‌هایی مانند نماینده پارلمان اروپا ریما حسان، اعضای پارلمان اروپا از جمله آنالیزا کورادو، بندتا اسکودری، اما فورو و لین بویلان، شهردار سابق بارسلونا آدا کولاو، فعال اقلیمی گرتا تونبرگ، چندین سیاستمدار کنونی و سابق، و حتی کهنه‌سربازان آمریکایی. در میان آنها **عمر الحسی، نخست‌وزیر سابق لیبی**، سوار بر کشتی **لیبیایی عمر المختار** حضور دارد. حضور او، او را به بالاترین مقام رسمی حاضر در این ماموریت تبدیل کرده و نشان‌دهنده این است که این ماموریت یک ژست حاشیه‌ای نیست، بلکه اقدامی سیاسی جدی است.

این فلوتیلا توسط شناورهای نیروی دریایی ناتو از یونان، اسپانیا، ایتالیا و ترکیه اسکورت می‌شود. ایتالیا و اسپانیا کشتی‌هایی را برای موقعیت‌های نجات محافظتی اختصاص داده‌اند، در حالی که یونان عبور ایمن در آب‌های خود را تضمین کرده و به اسرائیل اطلاع داده که اتباع یونانی در این کشتی‌ها حضور دارند. این کاروان قبلاً در نزدیکی کرت با آزار و اذیت پهلادی مواجه شده و از وسایل شوک‌آور و تحریک‌کننده علیه قایق‌های غیرمسلح استفاده شده است. با وجود این خطرات، کاروان به پیش می‌رود - نه تنها محاصره اسرائیل را به چالش می‌کشد، بلکه اعتبار حقوق بین‌الملل را نیز آزمایش می‌کند.

از کاروان بشردوستانه تا آزمون سیاسی

برای فلسطینی‌ها، این فلوتیلا یک خط حیاتی است. با بیش از 64,000 کشته از اکتبر 2023 و غزه که در معرض قحطی عمدی قرار گرفته، غذا، دارو و تدارکات آن به شدت مورد نیاز است. اما این همچنین یک چالش سیاسی است. با گردآوری قانون‌گذاران، شهرداران، یک نخست‌وزیر سابق و فعالان شناخته‌شده جهانی، فلوتیلا تأکید می‌کند که محاصره غزه صرفاً یک بحران بشردوستانه نیست، بلکه آزمونی برای خود قانون است.

سفرهای قبلی - **ماوی مرمره، مادلین و هندلا** - هم وحشیگری اجرای اسرائیل و هم چارچوب‌های حقوقی‌ای که نقض می‌کند را نشان داده‌اند. درس‌های آنها اکنون نحوه نگاه جهان به سفر صمود را شکل می‌دهد.

ماوی مرمره: قتل‌های بدون مجازات در دریا

در 31 مه 2010، کماندوهای اسرائیلی به **ماوی مرمره**، یک کشتی ترکیه‌ای که اولین فلوتیلای آزادی غزه را هدایت می‌کرد، حمله کردند. این تهاجم در آب‌های بین‌المللی رخ داد و منجر به کشته شدن 10 غیرنظامی و زخمی شدن ده‌ها نفر دیگر شد.

تحلیل حقوقی

- استفاده از زور در آب‌های بین‌المللی: طبق کنوانسیون سازمان ملل متحد درباره حقوق دریاها (UNCLOS)، دریای آزاد مشمول صلاحیت اجرایی هیچ کشوری نیست، مگر در موارد به شدت محدود (مانند دزدی دریایی، تجارت برده). تهاجم و کشتار غیرنظامیان در یک کشتی بشردوستانه تحت هیچ استثنای قانونی قرار نمی‌گیرد.

- **تناسب و ضرورت:** این حمله توسط شورای حقوق بشر سازمان ملل متحد به عنوان غیرقانونی و نامتناسب محکوم شد. غیرنظامیان مسلح به چوب و ابزار آشپزخانه، حمله مرگبار کماندوها را توجیه نمی‌کردند.
- **فقدان پاسخگویی:** با وجود محکومیت بین‌المللی، هیچ مقام اسرائیلی مورد پیگرد قانونی قرار نگرفت. این امر مصونیت را نهادینه کرد و نشان داد که خشونت در دریا تحمل خواهد شد.

ماوی مرمره سابقه‌ای ایجاد کرد که اسرائیل می‌تواند به کشتی‌های غیرنظامی در آب‌های بین‌المللی با زور مرگبار حمله کند و از عواقب آن بگریزد.

مادلین: دزدی دریایی، تروریسم و گروگان‌گیری

در 9 ژوئن 2025، **مادلین**، یک کشتی بشردوستانه با پرچم بریتانیا، در 160 مایل دریایی از غزه توسط نیروهای اسرائیلی رهگیری شد. مسافران شامل گرتا تونبرگ و نماینده پارلمان اروپا ریما حسان بودند. خدمه گزارش دادند که با اختلال الکترونیکی، اسپری تحریک‌کننده، تهاجم اجباری و بازداشت مواجه شدند.

تحلیل حقوقی

- **دزدی دریایی (ماده 101 UNCLOS):** حمله شناورهای دولتی به یک کشتی غیرنظامی غیرمسلح در آب‌های بین‌المللی، زمانی که برای اهداف سیاسی انجام شود، دزدی دریایی محسوب می‌شود، زیرا مادلین در هیچ گونه خصومتی شرکت نداشت.
- **تروریسم دولتی:** تصرف خشونت‌آمیز و گروگان‌گیری فعالان بین‌المللی با هدف ارعاب کاروان‌های بشردوستانه آینده انجام شد - نشانه‌ای کلاسیک از تروریسم.
- **گروگان‌گیری (کنوانسیون گروگان‌گیری 1979):** بازداشت مسافران، از جمله یک نماینده منتخب پارلمان، با تعریف گروگان‌گیری مطابقت دارد: تصرف افراد برای وادار کردن دولت‌ها یا سازمان‌ها به اقدام یا خودداری سیاسی.
- **مسئولیت دولت پرچم:** به عنوان یک کشتی با پرچم بریتانیا، بریتانیا مسئولیت مستقیم برای حفاظت از کشتی خود و پیگیری جبران خسارت داشت - اما اقدامی نکرد.

مادلین نشان داد که اسرائیل مایل است در روز روشن علیه غیرنظامیان برجسته دزدی دریایی و گروگان‌گیری انجام دهد.

هندلا: ربودن کمک‌های بشردوستانه

در 26 ژوئیه 2025، **هندلا**، که حامل فعالان و کمک از بیش از دوازده کشور بود، در 40 مایل دریایی از غزه رهگیری شد. اسرائیل به کشتی حمله کرد، آن را تصرف کرد، خدمه را بازداشت کرد و کمک‌ها را مصادره کرد.

تحلیل حقوقی

- **دزدی دریایی:** مانند مادلین، هندلا یک کشتی غیرنظامی در آب‌های بین‌المللی بود. تصرف اجباری توسط یک ناو جنگی دولتی بدون دلایل قانونی، تعریف دزدی دریایی را برآورده می‌کند.
- **نقض اقدامات موقت دیوان بین‌المللی دادگستری (ICJ):** دیوان بین‌المللی دادگستری به اسرائیل دستور داده بود که اجازه ورود کمک‌های بشردوستانه به غزه را بدهد. تصرف هندلا نقض مستقیم این دستور الزام‌آور بود.

- **سلاح‌سازی قحطی:** با جلوگیری از رسیدن تدارکات بشردوستانه، اقدامات اسرائیل محاصره را به عنوان ابزاری برای گرسنگی دادن به غیرنظامیان تقویت کرد - جنایت جنگی تحت اساسنامه رم دیوان کیفری بین‌المللی.
- هندلا نشان داد که اجرای محاصره نه یک اقدام دفاعی، بلکه عملی تهاجمی و تروریستی علیه تلاش‌های بشردوستانه است.

تشدید و مواضع دفاعی در دریا

این سوابق - **ماوی مرمره، مادلین و هندلا** - الگویی از استفاده غیرقانونی از زور را نشان می‌دهند. با این حال، فلوتیلای صمود توسط اسکورت‌های ناتو همراهی می‌شود.

دستورات ثابت ظاهراً اسکورت‌ها را از شروع تیراندازی یا تلافی منع می‌کند. اما آنها همچنین موظف به حفاظت از فلوتیلا هستند. در عمل، این به معنای اتخاذ **موضع محافظتی** است - قرار دادن ناوهای جنگی بین مهاجمان اسرائیلی و قایق‌های غیرنظامی.

اگر اسرائیل آتش گشاید، دستورات محدودیت به طور خودکار باطل می‌شوند. یک فرمانده نیروی دریایی هم حق و هم وظیفه دارد که از کشتی و خدمه خود دفاع کند. این وظیفه مبتنی بر موارد زیر است:

- **ماده 51 منشور سازمان ملل متحد** (حق ذاتی دفاع از خود)،
- **UNCLOS** (دفاع قانونی در برابر استفاده غیرقانونی از زور در دریا)،
- **حقوق عرفی دریایی** (دفاع متناسب به رسمیت شناخته شده در دریا)،
- **قوانین درگیری نیروی دریایی** (کدهای نظامی که فرماندهان را ملزم به حفاظت از خدمه و کشتی می‌کند).

سابقه **یواس اس وینسنس** قدرت این دکترین را نشان می‌دهد. در ژوئیه 1988، این کشتی به اشتباه پرواز 655 ایران ایر را ساقط کرد و 290 غیرنظامی را کشت، پس از اینکه به اشتباه آن را به عنوان یک هواپیمای متخاصم شناسایی کرد. فرمانده مجازات نشد. منطق ساده بود: وظیفه ذاتی یک کاپیتان برای دفاع از کشتی و خدمه‌اش حتی در صورت اشتباه فاجعه‌بار، اولویت دارد. در اینجا، اگر آتش اسرائیل به اسکورت ناتو برخورد کند، فرماندهان از نظر قانونی موظف به پاسخگویی در دفاع از خود خواهند بود.

پس از دفع حمله اولیه، کاپیتان‌ها باید به ستاد خود اطلاع دهند، که به **شورای امنیت سازمان ملل متحد تحت ماده 51** گزارش خواهد داد. سپس دولت‌ها ممکن است **ماده 5 ناتو** را فعال کنند، که مشورت‌های گسترده در سراسر اتحاد را آغاز می‌کند.

آب‌های غزه و غیرقانونی بودن محاصره

در مرکز این مناقشه وضعیت فضای دریایی غزه قرار دارد. خود اسرائیل ادعایی بر غزه به عنوان قلمرو مستقل ندارد. در سال 2005، شهرک‌نشینان و نیروهای زمینی دائمی خود را خارج کرد و غزه را مانند مناطق ساحلی اسرائیل اداره نمی‌کند. طبق منطق حقوق بین‌الملل، این عدم ادعا، دریای مجاور را به **آب‌های فلسطینی** تبدیل می‌کند.

بر اساس کنوانسیون سازمان ملل متحد درباره حقوق دریاها (UNCLOS)، یک موجودیت ساحلی حق دارد به یک دریای سرزمینی 12 مایل دریایی و یک منطقه اقتصادی انحصاری 200 مایل دریایی (EEZ)، بسته به جغرافیا، دسترسی داشته

باشد. غزه، به عنوان بخشی از سرزمین اشغالی فلسطین که توسط بیش از 140 کشور عضو سازمان ملل به رسمیت شناخته شده، بنابراین دارای حق قانونی برای مناطق دریایی است. در داخل دریای سرزمینی، حاکمیت فلسطینی باید اعمال شود؛ فراتر از آن، EEZ حقوق انحصاری به منابع اعطا می‌کند، در حالی که دریای آزاد فراتر از آن تحت حاکمیت آزادی ناوبری است.

اقدامات اجرایی اسرائیل بنابراین در آب‌هایی رخ می‌دهد که یا:

- آب‌های سرزمینی فلسطینی هستند، جایی که تنها فلسطین حق اجرای قانون را دارد؛ یا
- دریای آزاد، جایی که هیچ کشوری نمی‌تواند در ناوبری دخالت کند، مگر در موارد استثنایی محدود مانند دزدی دریایی یا تجارت برده.

با تصرف شناورها در این مناطق، اسرائیل اصل بنیادی آزادی دریاها را نقض می‌کند.

محاصره تحت سان رمو و مشکل توجیه

اسرائیل اقدامات خود را با استناد به قانون محاصره تحت دفترچه سان رمو درباره حقوق بین‌الملل قابل اعمال در درگیری‌های مسلحانه در دریا (1994) توجیه می‌کند. اما قوانین سان رمو به چندین دلیل علیه موضع اسرائیل عمل می‌کند:

- محاصره باید بر اساس یک ضرورت نظامی قابل تأیید باشد و نمی‌تواند به منظور گرسنگی دادن به غیرنظامیان یا محروم کردن آنها از ملزومات اعمال شود.
- محاصره نمی‌تواند مانع از عبور کمک‌های بشردوستانه شود، به ویژه زمانی که غیرنظامیان از محرومیت رنج می‌برند.
- هر گونه مداخله باید با شواهد مبنی بر تهدید بودن شناور هدف پشتیبانی شود.

اسرائیل این استانداردها را رعایت نکرده است. مادلین حامل فعالان و تدارکات بشردوستانه، از جمله شیر خشک نوزاد و کمک‌های پزشکی بود. هندلا غذا و دارو برای جمعیتی که در حال حاضر در قحطی بود، حمل می‌کرد. اسرائیل در هیچ مقطعی شواهد قابل تأییدی ارائه نکرد که نشان دهد هر یک از این کشتی‌ها تهدید امنیتی بودند. مگر اینکه به طور مضحکی شیر خشک نوزاد را به عنوان سلاح در نظر بگیریم، اقدامات اجرایی اسرائیل آشکارا غیرقانونی بودند.

پیامدهای حقوقی

با ناکامی در اثبات ضرورت نظامی معتبر، محاصره اسرائیل نمی‌تواند تحت سان رمو قانونی تلقی شود. و از آنجا که محاصره در عمل قحطی، محرومیت و رنج بی‌رویه ایجاد می‌کند، به مجازات جمعی منجر می‌شود، که تحت کنوانسیون چهارم ژنو ممنوع است و در چندین گزارش سازمان ملل محکوم شده است.

بنابراین، از منظر حقوق بین‌الملل دریایی:

- آب‌های سرزمینی و EEZ غزه آب‌های فلسطینی تحت UNCLOS هستند.
- فراتر از آنها دریای آزاد قرار دارد، جایی که آزادی ناوبری اعمال می‌شود.
- تصرف شناورهای بشردوستانه مانند مادلین و هندلا توسط اسرائیل نمی‌تواند تحت سان رمو، UNCLOS یا حقوق بشردوستانه به طور قانونی توجیه شود.

معضل دفاع جمعی ناتو

حمله اسرائیل به ناوهای جنگی ناتو بزرگترین آزمون در تاریخ این اتحاد را ایجاد خواهد کرد. ماده 5 اعلام می‌کند که حمله به یک عضو، حمله به همه است.

- **متحدان جنوب اروپا** (ایتالیا، اسپانیا، یونان، ترکیه) احتمالاً برای پاسخ قوی فشار خواهند آورد، با توجه به نزدیکی کشتی‌هایشان و چشم‌انداز سیاسی داخلی آنها.
- **ایالات متحده، بریتانیا و آلمان**، با این حال، ممکن است به دلیل روابط عمیق نظامی و سیاسی خود با اسرائیل، در برابر رویارویی مستقیم مقاومت کنند. آنها ممکن است از مشارکت خودداری کنند و به دیگران اجازه عمل دهند.

اما خودداری با حمایت از اسرائیل یکسان نیست. ناتو اجازه مشارکت‌های متفاوت را می‌دهد: اعضا می‌توانند شکل پاسخ خود را انتخاب کنند، اما نمی‌توانند انکار کنند که حمله مسلحانه‌ای رخ داده است. امتناع کامل از اقدام - یا بدتر، حمایت آشکار از اسرائیل علیه شرکای اتحاد - اعتبار ناتو را نابود خواهد کرد.

چنین تفرقه‌ای دشمنان را جسور می‌کند. روسیه از این سابقه استفاده خواهد کرد تا عزم ناتو را در اروپای شرقی آزمایش کند. چین این شکاف را به عنوان شواهدی مبنی بر این که اتحادهای غربی نمی‌توانند دفاع جمعی را در برابر مهاجمان حساس سیاسی اجرا کنند، یادداشت خواهد کرد. انسجامی که از جنگ در اروپا و آسیا جلوگیری می‌کند، تضعیف خواهد شد. به طور خلاصه: اگر ناتو نتواند از اعضای خود در برابر تجاوز اسرائیل دفاع کند، بازدارندگی خود در برابر مسکو و پکن را تضعیف می‌کند.

پیامدهای استراتژیک و سیاسی

برای اسرائیل، تشدید خطر انزوای فاجعه‌بار را به همراه دارد. حمله به کشتی‌هایی که حامل نخست‌وزیر سابق، قانون‌گذاران کنونی و فعالان مشهور جهانی هستند، ادعاهای دفاع از خود را نابود خواهد کرد. این محاصره را به عنوان مجازات جمعی افشا می‌کند.

برای فلوتیلا، رهگیری به خودی خود موفقیت است: غیرقانونی بودن اسرائیل را مستند می‌کند، خشم جهانی را بسیج می‌کند و صمود فلسطینی - پایداری - را تقویت می‌کند. با حضور سیاستمداران ارشد و چهره‌های برجسته، تجاوز در سراسر جهان طنین‌انداز می‌شود.

نتیجه‌گیری

فلوتیلای جهانی صمود بیش از تحویل کمک است. این آزمونی است که آیا حقوق بین‌الملل زمانی که فلسطینی‌ها قربانی هستند، اجرا خواهد شد یا خیر.

- **ماوی مرمره** نشان داد که غیرنظامیان می‌توانند در آب‌های بین‌المللی بدون پاسخگویی کشته شوند.
- **مادلین و هندلا** نشان دادند که اسرائیل مرتکب دزدی دریایی، گروگان‌گیری و سرپیچی از دیوان بین‌المللی دادگستری برای اجرای قحطی شده است.

- یواس اس وینسنس نشان داد که فرماندهان نیروی دریایی از نظر قانونی موظف به دفاع از کشتی و خدمه خود هستند، حتی به قیمت فاجعه.

زنجیره تشدید قابل پیش‌بینی است: موضع محافظتی، حمله، دفاع فوری تحت UNCLOS، حقوق عرفی و ماده 51، گزارش به شورای امنیت سازمان ملل، احتمال ماده 5 ناتو.

آنچه قابل پیش‌بینی نیست، این است که آیا ناتو و جامعه بین‌المللی قوانین خود را اجرا خواهند کرد، یا بار دیگر مصونیت آزادانه به پیش خواهد رفت. برای فلسطینی‌های روی کشتی‌ها و در غزه، این یک نظریه نیست - مسئله مرگ و زندگی است.